

STRIJD OM HARUKU

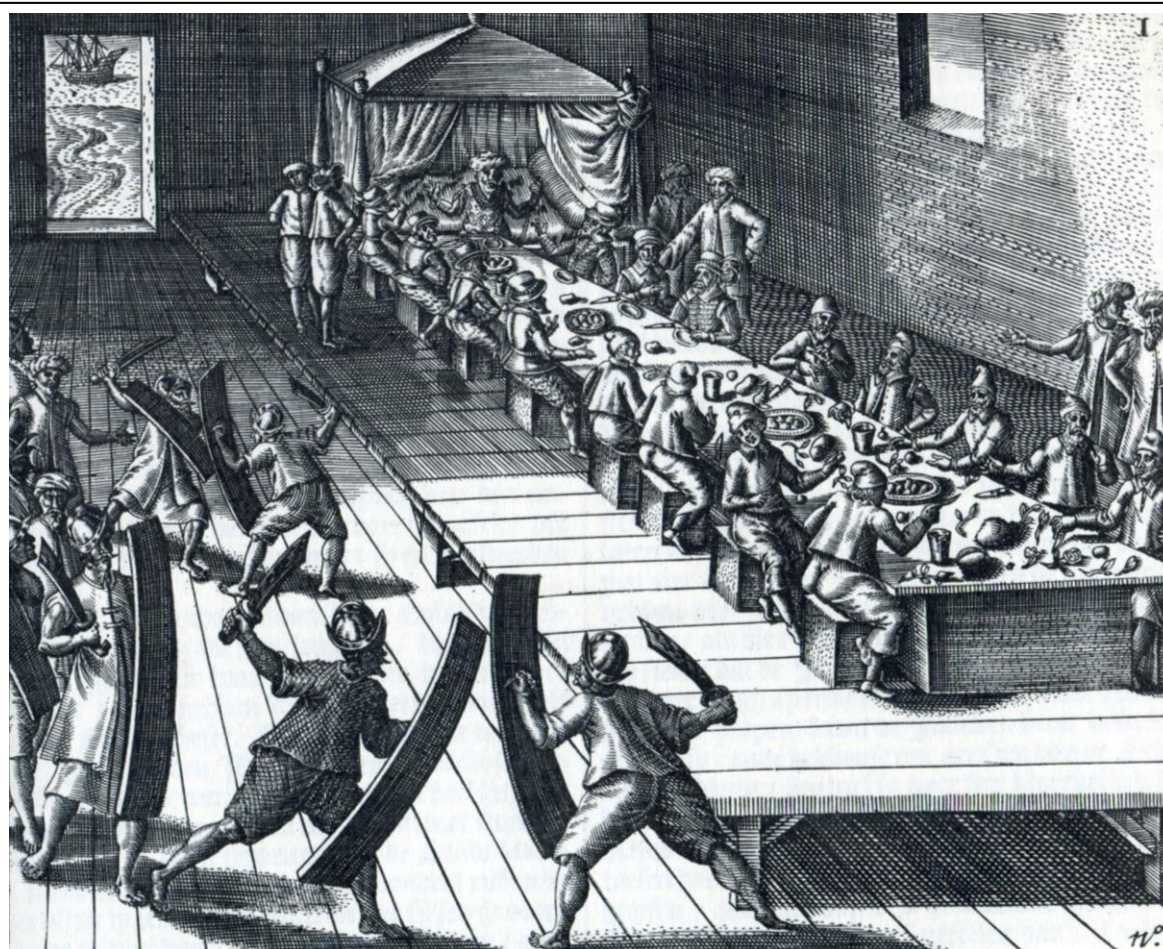
In het verhaal over de oorlog op Alaka heb je kunnen lezen, dat de Nederlanders in 1637 Hatuhaha aanvielen en onderwierpen. Maar waarom vochten ze daar? Wat voor wapens werden er gebruikt? En wat waren de gevolgen van de gevechten op Haruku?

De komst van de Nederlanders

In 1599 bereikte Wijbrand van Warwijck als eerste Nederlander met vier schepen de Molukken. Hij kwam er om kruidnagels te kopen op Ambon. Op dat moment waren er echter weinig kruidnagels voorradig, dus veel resultaat boekte hij niet. Het jaar daarop kwam Steven van der Haghen naar Ambon. Hij sloot een verdrag met de bewoners van Hitu, een deel van Ambon. In 1605 beloofden zij in een 'Eeuwig Verbond' alle kruidnagels aan Nederlanders te leveren.

Op Ambon en dus ook in Hitu waren toen al enkele jaren Portugese kooplieden. Hitu had nauwe banden met de sultan van Ternate (Noord-Molukken). Die was bang, dat de Portugezen zijn aandeel in de kruidnagelhandel zouden in pikken. En de bewoners van Hitu waren bang, dat de Portugezen hen wilden veroveren. Ook waren ze moslims en de Portugezen probeerden hen tot het christendom te bekeren.

Regelmatig kwam het tot gevechten tussen de sultan van Ternate, gesteund

Nederlanders te gast bij een bruiloftsfeest, Ternate, 16 juli 1601. Op de voorgrond geen gevecht maar een dans

De oorlogsvloot van de Ambonezen

door Hitu, en de Portugezen. Toen de eerste Nederlanders kwamen, dacht de bevolking van Hitu dat het verstandig was hen als bondgenoot te hebben tegen de Portugezen. De Portugezen probeerden zich tegen de Nederlanders te verzetten, maar in 1605 kwam Steven van der Haghen terug met een vloot van tien schepen en nam het Portugese fort op Ambon in. Daarna zeilde hij door langs alle plaatsen, die Portugees bezit waren. Zo kwamen de christelijke zuidelijke delen van Ambon, Haruku, Saparua en vrijwel geheel Nusalaut in Nederlandse handen.

De Ambonse Oorlogen

De bewoners van Hitu, het islamitische deel van Ambon, hadden dan wel beloofd al hun kruidnagels aan de Nederlanders te leveren, maar in de praktijk kwam daar niet veel van terecht. De Hituezen bleven hun kruidnagels ruilen met Aziatische en

Engelse kooplieden tegen katoen, rijst en luxeproducten. De Nederlanders ruilden niet, maar betaalden met geld. Maar ze zorgden niet voor voldoende producten, die je met dat geld kon kopen. Andere kooplieden bleven dus van harte welkom.

De meeste kruidnagels werden in het begin van de zeventiende eeuw verbouwd in Hoamoal in het zuiden van Seram. Dit gebied had geen verdrag gesloten met de Nederlanders en leverde daarom kruidnagels aan ieder die maar goed betaalde. Dit stond de Nederlanders niet aan, want zij wilden alle kruidnagels opkopen. Daarom patrouilleerden zij op zee om schepen van Aziatische handelaren te verdrijven. Veel succes had dat niet, want daarvoor waren veel meer schepen nodig dan de Nederlanders hadden. Daarom kwamen de Nederlanders op een ander idee. Ze wilden Ambon en de Lease (Haruku, Saparua en Nusalaut) veroveren

en de kruidnagelaanplant op Hoamoal vernietigen. In 1625 deden ze een eerste aanval op Hitu, Hatuhaha, Ihamahu (op Saparua) en Hoamoal. Ze richtten grote verwoestingen aan, maar ze konden de forten in het binnenland niet veroveren. Ook het fort op de berg Alaka (op Haruku) wist de aanval af te slaan. De Nederlanders hadden dus wel bewezen dat ze veel sterker waren, maar uiteindelijk hadden ze geen resultaat geboekt.

Huursoldaat uit Nederland

In de strijd tegen de Nederlanders hielpen de islamitische dorpen op Ambon, de Lease en Hoamoal elkaar: de christelijke dorpen hadden een bondgenootschap met de Nederlanders en steunden hen met kora-kora (oorlogsprouwen) en manschappen. Dat noemen we de hongi. Maar in 1637 is ook voor de christendorpen de maat vol. Ze protesteerden:

- tegen de zware hongidiensten.
- omdat ze geslagen en uitgescholden werden.

- omdat ze niet genoeg voor hun kruidnagels betaald kregen.

De Nederlanders trokken zich er niets van aan. Met als gevolg, dat ook de christendorpen zich tegen de Nederlanders keerden. Zo kwam in 1637 de hele bevolking van de Midden-Molukken in verzet.

Soldaten en wapens

Veel dorpen op de eilanden van de Molukken hadden bondgenootschappen met elkaar gesloten. Op Haruku bijvoorbeeld de islamitische dorpen van Hatuhaha, het noordelijk deel van het eiland. Ze hadden samen een fort op de berg Alaka. In deze *benteng* konden ze zich in tijd van nood terugtrekken. Ook hadden ze één of meerdere *kora-kora* (oorlogsprouwen), waarmee overvallen in het gebied van een tegenstander konden

A Soldier of Amboina

worden uitgevoerd. Lange tochten konden ze meestal niet maken, omdat dan hun fort te veel onbeschermd achterbleef.

De bewapening van de bewoners van Haruku bestond meestal uit schild en zwaard. Daarnaast hadden ze geweren, die ze van Europeanen hadden gekocht. In Hatuhaha vertelt men dat er ook drie kanonnen waren, waarvan maar twee wilden schieten. En dat kan kloppen, want uit Java werden soms kleine kanonnen aangevoerd. Als kogels werden volgens het verhaal kokosnootdoppen gebruikt.

Kanon dat tegenwoordig aan de kust van Haruku staat

Ook de Nederlanders hadden hun forten. Niet in het binnenland, maar aan de kust, want hun voorraden eten, kleren en wapens moesten over zee aangevoerd worden. Hun forten werden beschermd door de zware kanonnen op oorlogsschepen. Daarnaast waren er altijd goed bewapende Europese soldaten in de Molukken aanwezig. Meestal zo'n 200 à 300, maar in tijden van oorlog waren dat er veel meer. Tijdens de oorlog van 1637 had aanvoerder Van Diemen de beschikking over een legermacht van 2000 man.

De Nederlanders waren dus veel zwaarder bewapend. Maar op andere punten waren ze in het nadeel. Ze waren niet gewend aan het klimaat en pasten zich ook niet aan. Zo

droegen ze dezelfde kleren als thuis in Nederland en aten hetzelfde, door de lange reis vaak bedorven, eten. Dat bevorderde hun gezondheid natuurlijk niet. Ook kenden ze het land niet, zodat ze vaak verdwaalden of afhankelijk waren van verklikkers.

De strijd

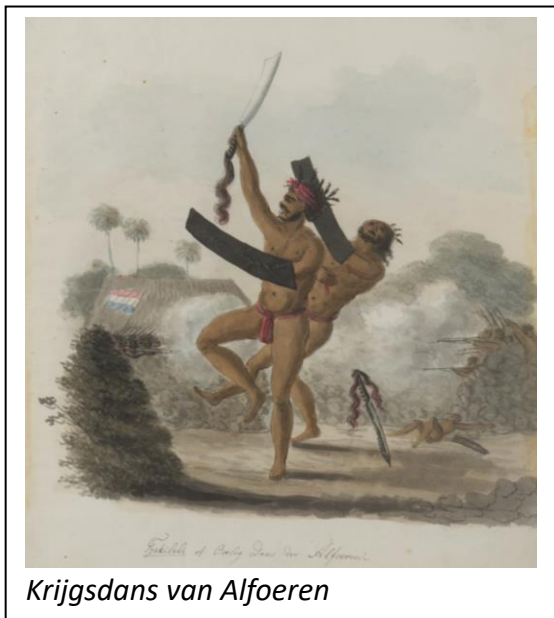
Toen Van Diemen met zijn schepen en soldaten op Ambon aankwam, heeft hij eerst Hitu onderworpen. Daarna is hij verder gevaren om de plaatsen waar het verzet het zwaarst was te veroveren: Hatuhaha, Ihamahu en Hoamoal. Eerst voer hij van Ambon naar Haruku met ruim duizend soldaten. Ze gingen aan land bij Kabau, dat verlaten bleek.

Anthonie van Diemen

Daarna trokken ze verder naar Kailolo. Dat lag in de bergen en was omgeven door drie muren van koraalsteen. Vanuit de vesting schoten de verdedigers met geweren en gooiden met stenen. Toch wisten de Nederlanders Kailolo vrij makkelijk in te nemen, omdat ze in de bergen makkelijk dekking konden vinden. Veel verdedigers

probeerden te ontkomen door over de muur naar beneden te springen en velen vonden daarbij de dood. Daarna staken de Nederlanders de huizen in brand en braken de muren af.

Krijgsdans van Alfoeren

De volgende dag trokken de Nederlanders de bergen in naar Alaka. Daar werd de eerste aanval afgeslagen door de verdedigers. Die wisten door het gooien van stenen veel Nederlandse soldaten te doden of te verwonden. Maar de volgende dag gebruikten de Nederlanders een andere tactiek. Ze gaven een paar honderd Alfoeren, bewoners van het binnenland van Seram, toestemming om zoveel mogelijk koppen te snellen (= mensen doden door hun hoofden af te hakken) en te plunderen wat ze maar wilden. Tegelijkertijd werden de soldaten ingezet om alle kruidnagelbomen en kokospalmen te vernietigen.

Door deze terreur en de vernietiging van al hun bestaansmiddelen, konden de verdedigers van Alaka hun verzet niet langer volhouden. De oude *radja* (= vorst) van Hatuhaha, die een zoon in de strijd had verloren, kwam naar Van Diemen om zich over te geven. Door de nederlaag bij Alaka hadden de christendorpen op Haruku de moed opgegeven om verder te vechten tegen de Nederlanders. Ook zij gaven zich over. Sinds die tijd was heel Haruku onderworpen aan de Nederlanders.

De gevolgen van deze nederlaag voor de bevolking van Haruku waren heel groot:

- Ze moesten verplicht aan de kust gaan wonen, waar ze door de Nederlandse schepen konden worden gecontroleerd.
- Er werden twee forten gebouwd, Zeelandia bij Haruku en Hoorn bij Pelauw, die bemand werden door de Nederlandse soldaten.
- Ze moesten al hun kruidnagels aan de Nederlanders leveren.

En zo verloor Hatuhaha zijn zelfstandigheid.

Restanten van fort Zeelandia op Haruku

Vragen:

4.1 Waarom zagen de bewoners van Hitu voordeel in de komst van de Nederlanders?

4.2 Wat hield het verdrag dat de Hituezen met de Nederlanders sloten in?

4.3 De Ambonse Oorlogen vonden *wel* / *niet* alleen plaats op het eiland Ambon.
(omcirkel het juiste antwoord)

4.4 Noem drie redenen waarom de Molukkers in verzet kwamen tegen de Nederlanders.

4.5 Wat betekende de overwinning van de Nederlanders in de Ambonse Oorlogen voor de Molukkers? Noem ten minste twee gevolgen.
